

JE HOEFT NIET AAN DE LANDBOUWHOGESCHOOL VAN WAGENINGEN GESTUDEERD TE HEBBEN OM TE SNAPPEN DAT JE NOOIT MET ZWAAR MATERIEEL (NATTE) GROND MOET BEWERKEN, OMDAT DAN DE STRUCTUUR VERLOREN GAAT. EN DAT GELDT ZEKER VOOR VEEN- EN KLEIGRONDEN. BIJ

DE BOEREN IS DEZE REGEL AL GENERATIES LANG BEKEND. HET TOEVAL WIL DAT BIJNA ALLE PARKEN VAN AMSTERDAM OP VEEN- EN/OF KLEIGRONDEN ZIJN AANGELEGD, MAAR DAT BIJ DE MEESTE RENOVATIES DE AFGELOPEN 30 JAAR NIETS MET DEZE BOERENWIJSHEID IS GEDAAN.

Renovatie van parken in Amsterdam

Een artikel over de renovatie van parken in Amsterdam is geen vrolijke kost. Maar wanhoop niet: het eindigt met een voorbeeld van hoe het wel goed kan. De reden waarom het vaak misgaat is niet simpel te benoemen; de bomen raken meermaals letterlijk beknelde door een wirwar van belangen, opportunisme, goedkope aanbestedingen, te weinig groencontrole, de fata morgana van de landschapsarchitect, slechte bestekken, het evententevirus, onwetendheid, tijdsdruk en wat dies meer zij. De mensen die het wel zorgvuldig willen uitvoeren raken hierdoor meestal ondergesneeuwd of worden als 'lastig' buitenspel gezet.

HET OOSTERPARK

Hoera, het Oosterpark is van september 2014 tot mei 2015 (wederom) gerenoveerd. Visueel is het oppervlak verdubbeld, maar er zijn wel 300 bomen gekapt en duizenden struiken en de kruiden-

laag zijn verwijderd. Kortom: de bovenste leeflaag van de bodem is op veel plaatsen ernstig verstoord. Aan de noordzijde van het park is daarnaast de bovenlaag van de grond weggehaald, opgeslagen in depot en later weer teruggebracht. Met als resultaat een structuurloze bodem/grondmassa die dichtslaat bij de eerste regenbui.

Een deel van de gespaarde bomen sterft af (blauwe wortels door zuurstofgebrek), evenals veel nieuw aangeplante struiken. Het park is onder andere gerenoveerd om de wateroverlast te verminderen, maar deze is door de slechte omgang met de bodem juist verergerd. In de krant staat: 'We hebben de kwetsbaarheid van de bodemstructuur onderschat' (Het Parool 10 maart 2016).

Paniek: de stervende bomen worden plotseling in de watten gelegd met compost, mulch, luchtgaten en wormen. Zelfs al gaat de zweep over die

links: Oosterpark 2016
onder: Noordelijk deel Oosterpark

Bijlmerpark Amsterdam mei 2016. Zelfs de bomen langs de doorgaande autoweg zijn vrijwel allemaal gekapt

Sarphatipark, september 2016

wormen, ze zullen de afstervende bomen niet meer tot leven kunnen wekken, daarvoor is het te laat. Voordat de bodem weer een redelijke structuur heeft zijn we ook minimaal een decennium verder. Want hoe zit die bodem in elkaar?

DE STRUCTUUR VAN DE BODEM EN HET BODEMVOEDSELWEB

In een vierkante meter gezonde bodem zitten ongeveer 500 wormen. Een theelepeltje goede grond bevat een miljard onzichtbare bacteriën, meters schimmeldraden, enkele duizenden protozoa en een paar dozijn nematoden. Een gezonde bodem is een levend organisme met een 'ademende' structuur waar de bodemorganismen en de planten die erop groeien in symbiose met elkaar leven. Het verwijderen van de vitale bovenlaag van een bodem en het later weer terugstorten is, afgezien van de schade die meteen al ontstaat aan bestaande beworteling, te vergelijken met een reus die met een grote hand de stad Amsterdam oppakt en ergens anders weer neerkwakt. En dan verwacht dat daar meteen weer een mooie, goed functionerende stad staat.

BIJLMERPARK EN MARTIN LUTHER KINGPARK

De renovatie van het zeer boomrijke Bijlmerpark (2009-2011) kostte 8500 van de 9500 bomen het leven, inclusief de bijbehorende struiken- en kruidenlaag. Maar volgens een milieuraportage van stadsdeel Amsterdam Zuidoost had de vernieuwingsoperatie geen belangrijke negatieve milieueffecten.... Het beoogde doel was een 'stadspark' met veel architecturale lijnen, open vlaktes, veel kunstgrassportvelden en hier en daar wat boomgroepen of een bomenrij. De bodem is op veel

plaatsen 60 cm opgehoogd. Het resultaat is (wederom) dat de wateroverlast is verergerd. De nieuw aangeplante bomen groeien redelijk tot matig.

Het Martin Luther Kingpark is in 2003-2004 gerenoveerd tot het evenementenpark van de Parade. De renovatie is uitgevoerd in de winter, met zwaar materieel, waarbij zes rijplaten de verdichting van dit park moest verhinderen. Kennelijk werden deze rijplaten zo gekoesterd dat de aannemer er nooit overheen maar er altijd naast heeft gereden. Daarbij is de doorwortelbare ruimte van de (oude) bomen niet ontzien. Het resultaat: het evenemententerrein werd een modderpoel, waardoor in 2006 de drainage opnieuw moest worden vernieuwd. Momenteel hebben de vleugelnoten in het park een sterk verminderde conditie. De afgelopen tien jaar is het park regelmatig bijgewerkt. Het laatste groot onderhoud aan onder andere de grasvelden heeft recent plaatsgevonden.

HET SARPHATIPARK: EEN SUCCESVOL GROOT ONDERHOUD

Het Sarphatipark is een park in de Engelse landschapsstijl dat in 1884 is aangelegd naar het ontwerp van Van Niftrik. Het heeft een oppervlakte van 4 hectare en is de groene long van de Pijp. In dit druk bezochte park staan ongeveer 500 bomen. In 1991 wordt een renovatieplan gemaakt met als doel het park terugbrengen naar het oorspronkelijk ontwerp. Daarvoor moet de helft van de bomen, voornamelijk 'opschot' verdwijnen. Het plan houdt daarnaast in dat een stenenbomenplein wordt hersteld, de paden worden geasfalteerd en horeca en een crèche er een plaats krijgen.

*Sarphatipark: hierboven: drainage aanleg langs pad (groot onderhoud 1994)
rechtsboven: werken met klein materieel (1994)
rechtsonder: oude populieren die in 1994 gehandhaafd zijn (juni 2016)*

De beoogde renovatie van het Sarphatipark wordt onder grote druk van de bewoners omgezet in een groot onderhoud dat in 1994 plaatsvindt. Dit plan is in samenspraak met de buurt opgesteld. In deze opzet wordt ik door de gemeente vanaf het eerste bewonersoverleg ingehuurd als boomdeskundige. De uitgangspunten bij het groot onderhoud zijn: het versterken van de hoofdstructuur, het herstel van de rij paardenkastanjes om het park, het handhaven van alle oude karakteristieke bomen (inclusief de populieren), het handhaven en/of herstellen van de zichtlijnen en het herstellen van de huidige dichte structuur aan de zuidzijde van het park, waar een drukke doorgaande stadsweg ligt. Daarnaast worden alle boomtechnisch gevaarlijke bomen gekapt en vindt er een lichte, gefaseerde dunning plaats. Elke gekapte boom wordt binnen het park vervangen. In de praktijk wel eens lastig, maar het voorkomt wel een (langzame) kaalslag.

RANDVOORWAARDEN

Voor het werken in het park worden strenge regels opgesteld om te voorkomen dat de werkzaamheden de veenachtige bodem verdichten en verstoren. Het grondwerk moet in de zomer worden uitgevoerd, bij droog weer en een droge bodem. Hierdoor tonen de bewoners begrip, dankzij het overleg. Tijdens de werkzaamheden mag enkel gebruik gemaakt worden van klein materieel met een lage wioldruk (maximaal $1,5 \text{ MPa/cm}^2 = 15 \text{ kg/cm}^2$). Voor het werken binnen de kroonprojectie van

bomen gelden strenge randvoorwaarden: niet op-hogen, niet afgraven, niet verdichten. Tijdens de werkzaamheden is permanent toezicht door een boomdeskundige. Deze randvoorwaarden zijn verwoord in het bestek.

Tijdens dit groot onderhoud is er in principe tweemaal per week overleg in de werkkeet in het park met alle partijen, dus ook met de actieve bewoners, over de voortgang en eventuele problemen bij het onderhoud. Later wordt dit een keer per week. Dit gezamenlijk overleggen blijkt zeer succesvol: het houdt de een scherp en de ander krijgt meer begrip voor de werkzaamheden in de praktijk.

Om niet na twee jaar weer discussie te laten ontstaan over het onderhoud van het park wordt een beheerplan voor twintig jaar opgesteld waarin onder meer gefaseerde dunning van bosschages staat ingepland. Het resultaat van dit zorgvuldige werken is dat er na het groot onderhoud geen afstervende bomen te betreuren zijn. Het park heeft nog steeds een groene uitstraling met gezonde bomen. De ontwatering van de grasvelden is redelijk goed gelukt, maar behoeft jaarlijks controle en onderhoud vanwege het intensieve gebruik van het park.

En de kosten van dit alles? De aanpak van het Sarphatipark is op de lange termijn veel goedkoper gebleken en ook veel resultaatgerichter, waar de bewoners weer van kunnen profiteren. 🌳